

94R/CJ2 S

† IOAN N. CIOLAN, CONSTANTIN VOICU, MIHAI RACOVITAN

TRANSILVANIA ISTORIE ȘI DĂINUIRE ROMÂNEASCĂ

- Documente oficiale ungare confirmă -

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1998

Editura SIRIUS
București

Universitatea din Sibiu
— BIBLIOTECA —
Nr. inv. 156263 19 95

© Editura SIRIUS

CUPRINS

Precuvântare	2
Cuvânt introductiv	4
I. Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania ...	10
II. Românii din Transilvania în perioada dualismului austro-ungar (1867-1918)	114
III. Transilvania - țara românilor	168
IV. Unele date despre situația românilor și germanilor din Ungaria între 1920-1940	203
V. Revizionismul ungar între anii 1920 - 1940	217
VI. Dictatul fascist de la Viena din august 1944 - un atentat odios împotriva poporului și statului român	237
VII. Ce urmărește propaganda ungară?	258
VIII. România, patria comună a românilor și a minorităților naționale	273
Concluzii	288
Rezumat	292
Note	305

Consilier editorial : Ion Țugui
 Tehnoredactare computerizată: Doru Alexandru
 Editura SIRIUS: CP 22-243, București
 Tipărit la Tipografia F. E. D.

CAPITOLUL III

TRANSILVANIA - ȚARA ROMÂNILOR

“AL CUI ESTE PĂMÎNTUL, A ACELUIA ESTE ȚARA”

În capitolele precedente s-a subliniat, în repetate rânduri, că Transilvania este țara românilor, locul lor de obârșie, băștinași pe pământul acesteia, moștenit din moși-strămoși, de la daci și daco-romani.

Ungurii în ultimul secol au contestat și continuă să conteste realitatea istorică și documentele proprii care atestă, volens-nolens, faptul că Transilvania este țara românilor.

În spiritul adevărului obiectiv ce infirmă născocirile unor istorici lipsiți de probitate științifică, vor fi prezentate documente ungare care infirmă teoriile “pământului pustiu”, a “infiltrărilor” și a “dreptului istoric”, pe temeiul cărora au fost emise revendicări asupra Transilvaniei.

Documentele ungare care stau la baza cercetărilor și concluziilor noastre sunt recensămintele oficiale ale statului ungar; ele, deși din motivele cunoscute, nu oglindeau realitatea, au fost luate de noi în considerare așa cum se prezentau.

Am văzut câte eforturi au depus oficialitățile ungare pentru a prezenta situația demografică din Transilvania în avantajul lor.

O analiză a recensământului din 1890, făcută în lucrarea scriitorului Balogh Pál, *A Népfajok Magyarországon* (Naționalitățile în Regatul ungar), ne arată adevărata stare de lucruri din Transilvania.

Editată de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii în anul 1902, masiva carte a lui Balogh Pál reprezintă punctul de vedere al guvernului ungar. Scopul acestei lucrări este de a demonstra că românii s-au infiltrat în Transilvania succesiv, arătându-se pe unde au pătruns și în ce zone și localități s-au așezat.

Este de remarcat de la început faptul că autorul nu aduce în sprijinul afirmațiilor sale nici un document original. El avea la îndemână, pe lângă alte izvoare, două recensăminte oficiale, cele din anii 1880 și 1890, precum și datele statistice din lucrarea generalului-maior Lenk Ignác²⁴²⁾, întocmită cu câteva decenii mai înainte. Datele recensământului oficial din 1900 nu erau publicate la apariția lucrării lui Balogh Pál în 1902, el folosind datele recensământului din anul 1890.

Pentru a ne da seama de scopul urmărit de autor și de valoarea mijloacelor întrebuintate pentru atingerea scopului, pentru care a întocmit și publicat vasta lucrare, precum și obiectivitatea și respectul adevărului în tratarea problemelor etnografice referitoare la populațiile locuitoare pe teritoriile asupra cărora se întind cercetările sale, îl lăsăm să vorbească el însuși.

În prealabil, câteva informații despre structura cărții sale. Cercetările autorului se întind asupra întregului teritoriu al Ungariei, care, pentru ușurința unei repriviri generale, este împărțită în patru părți:

1) Dincolo de Dunăre; 2) Ținutul de Sus; 3) Dincolo de Piatra Craiului; 4) Ținutul de Jos.

Ținutul denumit "*Dincolo de Piatra Craiului*" formează capitolul III al cărții, intitulat în limba maghiară "*Túl a Krályhágon*", și cuprinde cercetările publicistului ungar asupra întregului teritoriu al Marelui Principat al Transilvaniei format din 15 județe (comitate), la care el adaugă și județul Sălaj. Autorul a considerat necesar să dea unele explicații preliminare la acest capitol, după cum urmează:

"Partea de țară, întinsă peste 16 județe și 85 plăși, are 2.617 localități; noi vom socoti aici și Sălajul, fiindcă trecutul istoric comun, topografia asemănătoare și aceleași naționalități i-au dat caracterul ardelenesc. *Majoritatea națională în 652 de localități este maghiară, în 178 este săsească, în 1.785 este română, și în 2 este slovacă (s.n.).*

Pentru a ușura reprivirea peste această formație, vom împărți județele în trei părți: grupa răsăriteană, nordică și sudică. Grupei răsăritene, care înglobează în sine secuimea, îi aparțin cele patru județe: Ciuc, Trei Scaune, Odorhei și Mureș-Turda... când începem să tratăm despre aceste grupe, avem lipsă neapărată de datele statisticilor vechi.

Marea lucrare geografică a lui Fényes Elek nu arată populația Ardealului după localități, se vede că n-a avut date sau n-a putut pătrunde la ele. Un alt instrument excelent de lucru este acela al general-majorului Lenk Ignác din Treuenfeld (*Lexiconul geografic, topografic, statistic, hidrografic- orografic al Ardealului*, vol. I-IV), care comunică ici-colo numărul sufletelor pe baza foilor matricole militare ale grănicerilor și ale matricolelor romano-catolice. În cele mai multe comune situația demografică se stabilește după aprecierea elementelor naționale sau profesionale care alcătuiesc populația acestora și care dintre ele formează majoritatea (pe aceasta amintind-o în primul rând) și care minoritatea. *O astfel de apreciere totdeauna poate fi numai ipotetică și depinde de individualitatea celui care face aprecierea, ca să fie obiectiv și de încredere.* Așa socotim noi că este aprecierea general-majorului Lenk și, referindu-se la autoritatea sa, stabilim noi despre comunele ardelenice, dacă la apariția operei sale, socotind rotund jumătatea de secol care a trecut, s-au schimbat naționalitățile locuitoare din acele comune și în ce sens a avut loc schimbarea. Pe calea aceasta putem da schița hărților etnografice ardelenice, atât a celor din prezent, cât și a celor din trecut.

În lipsă de date, ne este imposibil să stabilim, în curs de o jumătate de secol, în care comune a sporit sau scăzut populația de drept. În loc de acestea vom fi atenți la așezarea geografică și configurația terenului, așezarea lor grupată, extinderea, care sunt tot atâtea împrejurări doveditoare în problema care se ivește în mod spontan în tratarea despre naționalitățile Ardealului: *este românul în această parte de țară băștinaș sau venetic, care s-a scurs aici mult timp după ocuparea patriei?*“ (de către unguri - n.a.).²⁴³⁾

Răspunsul la această întrebare, pe care autorul o pune, demască intenția sa de a dovedi, pe orice cale, că, într-adevăr, poporul român aflător în Transilvania, deci și în arcu carpatic (în secuime) este “venetic”, iar nu băștinaș, confirmând astfel ca perfect “valabilă” teoria “infiltrărilor”. Pentru a face această dovadă, el recurge la falsuri grosolane și la afirmații contradictorii.

Vom merge deci pe urmele lui Balogh Pál și, din câteva exemple pe care le vom analiza, se va vedea cum a procedat el.

Prima parte a capitolului “*Dincolo de Piatra Craiului*” cuprinde cercetările asupra “*judetelor răsăritene ale Ardealului*”, în care se aflau 523 de comune cu o populație de 532.110 suflete repartizate astfel:

Județe	Nr. com.	Maghiari	Români	Alte naț.	Total
Mureș Turda	208	102.572	62.179	13.109	177.860
Ciuc	66	98.861	14.470	779	114.110
Odorhei	136	103.209	3.191	3.732	110.132
Trei Scaune	113	110.799	17.360	1.849	130.008
Total	523	415.441	97.200	19.469	532.110

Semnalăm o primă eroare: în timp ce județele Ciuc, Odorhei și Trei Scaune au populația formată exclusiv din secui, români secuizați și români, județul Mureș-Turda are în plus și maghiari. În consecință, teritoriul din arcu carpatic (zona secuimii), locuit de secui, români secuizați și români, cuprinde numai o parte din județul Mureș, în care sunt numai 129 comune locuite de secui, români secuizați și români, iar nu 208. Făcând aceeași eroare, autorul indică în județul Odorhei 136 comune, în loc de 133; în județul Trei Scaune - 113 comune, în loc de 100; în județul Ciuc - 66 comune, în loc de 64.

Cercetătorii spațiului locuit de secui și români (între care: G. Popa Lisseanu, Sabin Opreanu ș.a.) au constatat că numărul total al localităților din acel spațiu este de 426. Surplusul de 97 localități, socotite ca făcând parte din secuime, provine din includerea a 84 de localități din restul județului Mureș-Turda și 13 din județele Brașov și Târnava Mare, locuite în majoritate de români. În anul 1900, potrivit recensământului oficial, locuiau în cele 426 de localități: 404.392 secui și români secuizați și 78.326 români, în total 482.718 locuitori.

Să urmărim acum pe autor în încercările sale de a afirma că românii din județul Ciuc, unde își începe cercetările în secuime, nu sunt băștinași, ci s-au infiltrat în timp de secole, venind prin cele patru porți care se deschid spre România veche: pasul Ghimeșului, pasul Biczului, pasul Tulgheșului și pasul Bilbor. Prin aceste pasuri a emigrat elementul secuiesc în vechea Românie și s-au infiltrat românii din Moldova în secuime timp de sute de ani. În jurul porților sunt 10 așezări; pe toate le-au întemeiat românii moldoveni. Generalul Lenk notează despre fiecare că: "a fost formată din emigranți din Moldova", sau "s-a născut", sau "colonizați". Acești români, originari din Moldova, mărturisesc credința greco-catolică, în timp ce secuii din ținutul Gheorghienilor sunt romano-catolici.²⁴⁴⁾

Autorul continuă cercetările asupra celorlalte localități, grupându-le pe văile Mureșului și Oltului și termină cu grupul celor 5 comune de pe Valea Cașinului. "Între acestea - spune el - nu s-a așezat elementul românesc infiltrant, ci s-a retras pe marginea bazinului sau s-a strecurat în Mureș-Turda, sub Munții Gurghiului, unde ne vom întâlni cu masele lui mai mari".²⁴⁵⁾

Balogh Pál este obligat să recunoască, interpretând cifrele recensământului și examinând hărțile cu așezarea geografică a localităților - fiindcă el n-a întocmit studiul pe baza cercetărilor pe teren, că, în chiar mijlocul județului Ciuc se află comune cu numeroși români, despre care nu mai spune că provin din Moldova, recurgând la următoarea interpretare:

"Înainte cu jumătate de secol, în 12 localități de aici, exista o puternică minoritate de români dar de atunci a dispărut. Numai în alte două localități și în unele sate secuiești s-a mai păstrat o urmă slabă, într-o minoritate greco-catolică. Cei mai mulți mărturisesc credința "Valahă", în următoarele sate curat maghiare: Tomești, Ciceu, Soimoni (30-30%) și Lăzărești. Credem că aceștia sunt elemente de origine română, maghiarizate. Alte naționalități nu vin aici de peste munți, nici români nu vin în pătura secuiască a Ciucului, ci sau i se asimilează, sau se depărtează de ea, după cum s-au depărtat grupurile de români care s-au strecurat prin pasurile munților în ținutul Gheorghieni, care s-au așezat în nordul județului Mureș-Turda, unde nici secuii din Mureș, nici pătura săsească a Reghinului nu s-a extins".²⁴⁶⁾ Cu această ocazie autorul anticipează că și românii din Mureș-Turda provin din moldovenii infiltrați.

Întrebuințând aceleași criterii, în cea mai mare parte subiective, autorul continuă studiul său asupra localităților din județul învecinat Trei Scaune, constatând că și acesta are graniță comună cu Moldova, unde se poate trece prin pasurile Oituz și Buzău.

"Așezarea lor (a localităților) este asemenea aceleia pe care am văzut-o pe teritoriul Ciucului: la pasurile hotarului și în bazinul Mureșului. Și aici, ca și acolo, localitățile românești au luat ființă numai în coridoarele porților deschise spre România. Semne că naționalitatea română a venit în aceste locuri, de acolo din afară. În interior, în marea curte a județului, constatăm rândul masiv al comunelor secuiești, elementul românesc destrămându-se încontinuu, până ce,

în sfârșit, dispare complet din ele. Urma tendinței de infiltrare în Trei Scaune se poate vedea în jurul celor două porți: a Biczului și a Buzăului... Dar această naționalitate n-a putut prinde rădăcini în pământul secuiesc. Estelnic este astăzi comună curat ungurească, *deși în trecut a fost în majoritate sat românesc*, iar din românii strecurați în împrejurimi, mai fac amintire numai fracțiunile elementului maghiar de confesiune greco-catolică și ortodoxă.²⁴⁷⁾

Comunele maghiare din ținutul Buzăului sunt în decadență și populația lor scade în mod bănuitor și aceasta este în *legătură strânsă cu emigrarea secuilor...* Înainte cu o jumătate de secol, în 21 comune maghiare din bazinul Râului Negru se afla o minoritate românească însemnată - *de atunci aceste elemente s-au mutat ori s-au contopit. Numai maghiarii de confesiune ortodoxă amintesc de numărul lor proporțional: majoritatea națională din Chilieni o formează maghiarii, iar majoritatea confesională o formează ortodocșii. Comolăul și Sântion-Lunca sunt localități i curat maghiare, dar majoritatea confesională, puternică în ambele localități i (40-50%), o formează ortodocșii...*²⁴⁸⁾ Urme mai adânci despre elementul român strecurat în Trei Scaune se află în partea apuseană a județului, în Valea Oltului și în muntele Baraolt. Să ne întoarcem în partea aceasta. Statistica veche a aflat pe teren, aici, 23 de localități maghiare cu o minoritate românească puternică. Astăzi nu mai este decât în trei sate: Dobolii de Jos, Hăghig și Ariușd (cu 40-50%). Elementul românesc, strecurat în numeroase comune, s-a maghiarizat, ceea ce putem stabili pe baza proporției confesionale.

Bicfalău este localitate curat maghiară și majoritatea confesională este ortodoxă; în Dobolii de Jos majoritatea e maghiară, iar majoritatea confesională este ortodoxă. În cea mai mare parte sunt maghiare localitățile: Bicsad, Belini, Aita Mare, Aita Medie, Aita Seacă, Valea Zălanului și Bățanii Mari - dar în toate acestea se află minorități puternice (20-40%) ortodoxe și greco-catolice, pe când naționalitatea cu limbă română abia se întâlnește în ele."

În Ardeal naționalitatea secuiască nu s-a atașat Bisericii Ortodoxe, întrucât legislația principatului niciodată nu a recunoscut confesiunea ortodoxă. Maghiarii din secuime, aparținând confesiunii ortodoxe, pot fi deci numai români secuizați și la fel și greco-catolicii.

Studiul se continuă după aceleași metode și criterii și asupra localităților din celelalte două județe, Odorhei și Mureș-Turda, care, deși nu se mai află în fața porților ce se deschideau spre vechea Românie, prin care s-a "strecurat" elementul românesc din Moldova, totuși pentru el rămâne valabilă și pentru localitățile din aceste județe teoria "infiltrării". Și aici românii - ca și nomazii triburilor din Mongolia probabil - s-au revărsat venind din Moldova și Muntenia, fără ca în sprijinul acestei imigrări târzii să se aducă vreun document care să confirme "teoria" lui Balogh Pál. Vorbind despre Bicsad și Micfalău, publicistul ungar spune textual:

"Micfalăul este localitate *curat maghiară*, iar majoritatea confesională este ortodoxă... În Bicsad majoritatea națională este maghiară; 1-10% minoritate germană și o minoritate slovacă redusă. Confesiunea maghiară este cea romano-

catolică, iar confesiunea minoritară cea mai mare (30-40%) este cea ortodoxă. Coloritul național în 1840 era maghiar-român, iar în 1890 Bicsadul a devenit comună curat maghiară.”

Autorul nu acceptă existența unei minorități naționale românești, dar menționează existența unei minorități germane (între 1-10%) și o alta mai redusă, slovacă. În același timp recunoaște existența unei puternice minorități confesionale ortodoxe (între 30-40%), fără să spună dacă acești ortodocși erau români sau români maghiarizați (de fapt secuizați). Deși aproximativ 40% din locuitorii Bicsadului erau ortodocși și, în consecință, aceștia nu puteau fi decât români - secuii având o altă confesiune - totuși se concluzionează că această comună era curat maghiară (secuie). Această contradicție flagrantă dovedește reaua credință a autorului care, negând o realitate, comite un fals grosolan.

În anii 1970-1978 noi am vizitat de câteva ori multe comune din secuime. În ceea ce privește comuna Bicsad, ea a luat ființă în 1750 și a fost curat românească. În 1853 românii ortodocși și-au construit biserică din piatră și cărămidă, în locul uneia din lemn, și au avut preoți până în zilele noastre. În 1858 aveau școală confesională, învățător fiind Gh. Boieru. În 1912 erau 726 români ortodocși; recensământul din 1910 arată că erau 684 ortodocși. Prezența în Bicsad a unui mic număr de germani și slovaci se datorează înființării unei “fabrici” de sticlă, proprietatea contelui Mikó, stăpânul moșiei pe care au luat ființă comunele Bicsad și Micfalău.

Cu Micfalăul situația e și mai gravă, întrucât Balogh Pál nu recunoaște existența unei majorități naționale române, ci numai o majoritate confesională ortodoxă, precum și o minoritate confesională romano-catolică (doar 20-30%, față de 70% ortodocși). În 1868 erau în Micfalău 800 de români, iar în 1910 erau 918 ortodocși. În 1858 aveau școală confesională cu 45 de elevi și pe David Streza învățător. Peste această realitate se șterge cu buretele și Micfalăul este decretat comună *curat maghiară* de către autor, în anul 1902.

Procedeele acesta este aplicat și în celelalte comune locuite de secuii și români și este de mirare cum apar aceleași contradicții și cum se afirmă că românii sunt “strecurați” între secuii, ori s-au “asimilat”, “maghiarizat”, sau, pur și simplu, au “dispărut”.

Realitatea este că, într-o măsură destul de însemnată, românii din secuime s-au contopit în masa secuilor, pierzându-și limba, dar menținându-și religia ortodoxă sau greco-catolică.

Ceea ce constituie însă o mistificare veritabilă este faptul că autorul ignorează complet existența celor 14.470 de români în județul Ciuc (în 1890) și 17.429 de români în județul Trei Scaune (tot în 1890), care și-au păstrat și limba maternă, și credința strămoșească.

Despre cei 97.000 de români, indicați ca existenți în 1890 în cele patru județe, Balogh Pál dă următoarea explicație:

“Deocamdată stabilim că acești români, originari din Moldova, mărturisesc credința greco-catolică, în timp ce secuii din ținutul Gheorghienilor sunt romano-catolici.”

Or, se știe că românii originari din Moldova *nu puteau fi greco-catolici*, fiindcă în Moldova nu pătrunsese unirea religioasă *cu Roma din 1700, ci erau români băștinași, ai căror strămoși trecuseră cu două veacuri în urmă la confesiunea greco-catolică.*

Prin afirmațiile sale Balogh Pál confirmă punctul nostru de vedere, cel al adevărului istoric: numărul românilor indicat în recensămintele oficiale ungare din 1880, 1890, 1900 și 1910 nu este real, fiind stabilit după limba vorbită, ci este real numărul dat de confesiunile ortodoxă și greco-catolică. Spre exemplu: în recensământul din 1910, în comuna Micfalău se aflau după limba vorbită doar 6 români, *iar după confesiune 918 ortodocși, care nu erau altceva decât români.*

Fără să indice vreun document sau alte dovezi, autorul vrea să stabilească cine sunt băștinașii și cine sunt veneticii “infiltrați” în Transilvania, întrebându-și tot felul de procedee care nu rezistă nici celei mai indulgente critici.

Fiindcă nu putem extinde comentariile și analizele noastre asupra datelor referitoare la toate cele 23 de județe ale Transilvaniei și asupra tuturor concluziilor trase de publicistul ungar, ne vom limita doar la concluziile din finalul expunerilor referitoare la județele Hunedoara, Sibiu și Cluj, pe care le vom reproduce, analiza, și vom vedea în ce măsură sunt întemeiate.

După ce Balogh Pál arată că în județul Hunedoara se aflau (în 1890) 432 comune, dintre care: 427 românești și numai 5 maghiare, cu o populație de 238.486 români (84%), 17.168 maghiari (9,5%) și 8.047 germani (3%), restul de 3,5% fiind de alte naționalități, caută să explice cărui fapt se datorează această situație demografică:

“Românii s-au stabilit în mase compacte, în partea sudică a județului, în secolele XIII-XIV, în ținutul Hațegului, unde au venit din ținutul Oltului (Oltenia) prin pasul Vulcan. Acest pas a rămas o poartă deschisă și după aceea pe seama românilor care se infiltrau și care, înmulțindu-se încet, s-au răspândit spre nord de Mureș.

Drumul până acolo conducea prin așezările vechi maghiare, ale căror nume și astăzi sunt date uitării și în locul lor, în documentele oficiale ungare, apar numele românești. Înainte cu 1/2 secol numele vechi erau încă în uz. Lenk, în lucrarea sa în limba germană, întrebuițează aceste nume...

Partea cea mai mare a Hunedoarei s-a romanizat nu numai sub apăsarea veacurilor trecute asupra noastră, ci și din greșeala noastră proprie.

Elementul românesc a umplut bazinul Mureșului, ținutul Munților Apuseni și ținutul minier din bazinul Crișului Alb și, încet, s-a extins în vest spre Arad și în răsărit spre Sibiu și Alba”.²⁴⁹⁾

După afirmațiile sale, prin pasul Vulcan au imigrat românii din județele Alba, Hunedoara, Arad, Sibiu, Turda-Arieș. În 1890 ei numărau în aceste județe

805.050 suflete, iar maghiarii doar 176.060. Din nou nu se aduce în sprijin un singur document care să consemneze o imigrație românească în respectivele zone.

Să vedem acum explicațiile despre modul cum s-au infiltrat românii prin pasul Turnu-Roșu în județul Sibiu, unde se află și populație germană (sașii) colonizată din secolul al XII-lea.

“Așezările săsești sibiene au fost supuse unei presiuni îndoite din partea valurilor de români infiltrați. Una a împărțit în două teritoriul săsesc din Valea Hârtibaciului, deschizând drum liber acelei infiltrații, care a venit din Muntenia, parte dinspre Bran și parte dinspre trecătoarea Turnu Roșu.

A doua presiune a împins hotarul limbii săsești de la Mureș la poalele Munților Sibiului, și în parte a acoperit așezările săsești, în parte le-a izolat, pentru a lăsa scurgerea liberă acelei revărsări care, prin bazinul de jos al Oltului, s-a infiltrat din Oltenia prin strămoșia Vulcanului în Hunedoara și de acolo s-a întins mai înăuntru, pe linia Mureșului”.²⁵⁰⁾

Situația etnografică în județul Sibiu, conform recensământului oficial ungar din 1890, era următoarea: din cele 88 comune 63 erau românești, cu 98.799 locuitori, și 25 săsești, cu 42.497 locuitori sași, precum și 4.342 maghiari răspândiți în orașul Sibiu și în câteva comune. Nu exista nici o comună maghiară. Pentru a justifica prezența românilor în acest județ, în care - după concepția autorului “băștinașii” era sașii, iar românii erau venetici “infiltrați”, acesta lasă să se înțeleagă că aici au existat numai sași, care au suferit, ca și maghiarii din celelalte zone ale Transilvaniei, o puternică presiune demografică din partea valurilor de români infiltrați din Muntenia și Oltenia, dintre Bran și Turnu-Roșu, izolând și chiar acoperind așezările săsești.

Foarte dezamăgit de situația etnografică defavorabilă pentru maghiarii din județul Cojocna (Cluj), autorul constată că aici existau în 1890: 231 comune, din care 188 românești, cu 133.277 (68%) locuitori, 45 maghiare, cu 77.271 (26%) locuitori (inclusiv orașul Cluj, cu 45.000 de locuitori) și 4 germane, cu 8.081 (3,4%) locuitori și că “valahii” au dat dovadă de o mare putere de asimilare a maghiarilor din 58 de comune maghiaro-române.

Acest județ este plasat în inima Transilvaniei, nu se află în apropierea vreunei trecători dintre Moldova, Muntenia sau Oltenia, spre a se putea afirma că și românii de aici s-au infiltrat prin trecători; și atunci Balogh Pál se simte nevoit să considere că o parte din români ar fi venit din Bucovina și Moldova cu 150-200 de ani mai înainte în județele Bistrița-Năsăud și Mureș-Turda, de unde s-ar fi revărsat și în județul Cluj (Cojocna).²⁵¹⁾

După el, “valurile migratoare românești, venite din răsărit sau miazăzi, s-au întâlnit în județele din inima Transilvaniei”. Neavând la îndemână nici o mărturie, Balogh Pál îl citează din nou pe generalul-maior Lenk:

“Despre așezările cele mai populate pe care le întâlnim în Munții Turzii, generalul Lenk scria - cu o jumătate de secol înainte - că valahii locuiesc în mod nomad. Că această rasă, în acest ținut, continuă să ducă chiar și la mijlocul secolului al XIX-lea o viață prubeagă, astfel încât nu se poate susține, prin nici o

teorie, că a rămas statornică aici, în curs de 2.000 de ani, începând de la împăratul Traian.”²⁵²⁾

Ceea ce uită Balogh Pál este că, în afara unor afirmații ale lui Lenk, există conșcripții făcute de austrieci și documente confesionale care-i arată pe români ca sedentari și muncind din greu pe moșiile grofilor maghiari. De altfel, este de necrezut că aceștia i-ar fi lăsat pe români să hălăduiască de capul lor, fără să-i supună și să-i exploateze. Se face totală abstracție de răscoalele românilor iobagi, care s-au petrecut pe parcursul mai multor veacuri. Cât privește sensul afirmațiilor acestui general, el îi are în vedere pe păstorii români transhumanți - iar nu nomazi -, din zonele de margine ale Transilvaniei; adică păstori care-și aveau așezările statornicite în care trăiau familiile lor, apoi așezări temporare pe munte până la venirea verii, precum și locuri de iernat în Bărăgan și în Bălțile Dunării, unde veneau pe baza unor documente date de domnitorii Moldovei și Țării Românești, pe care Lenk și mai ales Balogh Pál, le ignoră.